

V L A A M S   P A R L E M E N T

Zitting 1999-2000

9 augustus 2000

VOORSTEL VAN RESOLUTIE
– van mevrouw Sonja Becq c.s. –
betreffende opvoedingsondersteuning

TOELICHTING

DAMES EN HEREN,

1. Belang van opvoedingsondersteuning

1.1. In het begin van de jaren 90 meenden pedagogen en wetenschappers bij ouders onzekerheid op het gebied van de opvoeding van hun kinderen vast te stellen. Het bleek dat ouders bijvoorbeeld tijdens consultaties voor preventieve kindzorg en bij artsen meer dan vroeger vragen over opvoeding stelden.

De laatste jaren is er, zowel vanuit de gezinnen zelf als vanuit het middenveld als vanuit de wetenschap, een toenemende belangstelling voor ondersteuning op het gebied van opvoeding. Beleidsmatig kwam één en ander in stroomversnelling. Binnen de Gezins- en Welzijnsraad wordt opvoedingsondersteuning als een te bespreken thema beschouwd en wordt een advies voorbereid. In de motie van aanbeveling van het Vlaams Parlement bij de maatschappelijke beleidsnota Bijzondere Jeugdzorg (1999) wordt aan de Vlaamse regering onder meer gevraagd om de opvoedingsondersteunende dienst- en hulpverlening uit te breiden. Kind en Gezin stelde een opdrachthouder aan voor opvoedingsondersteuning.

Men kan die behoefte aan opvoedingsondersteuning in verband brengen met de maatschappelijke evoluties en de gezinsevoluties. Opvoeding lijkt moeilijk en complex geworden. Vroeger leek er een structuur te bestaan waarin mogelijkheden en grenzen van het samenleven en de opvoeding duidelijk en vanzelfsprekend aanwezig waren. Rond het gezin was er een familie- en buurt netwerk, waarop men kon steunen wanneer men vragen of problemen had. Er waren duidelijke waarden en normen om kinderen op te voeden.

De laatste decennia hebben zich heel wat maatschappelijke veranderingen voltrokken die indirecte en directe gevolgen hebben voor de opvoeding in het gezin :

- het wegvallen van traditionele opvoedingsmodellen ;
- een toenemende individualisering van gezinsleden en gezinnen ;
- bewust ouderschap en kleine gezinnen ;
- toenemende diversiteit in gezinsvormen ;

- veranderende rollen van mannen en vrouwen, combinatie gezins- en beroepsarbeid ;
- een toenemend aantal opvoedingsrelaties ;
- invloed van de media ;
- sociale verschillen ;
- multiculturele samenleving.

1.2. Het Verdrag inzake de Rechten van het Kind bepaalt dat in principe de ouders de eerste verantwoordelijken voor de opvoeding van het kind zijn en dat de overheid passende maatregelen moet nemen ter ondersteuning van die ouderlijke taak. Ook in een steeds complexer wordende samenleving bepalen ouders zelf de waarden en doelen die zij hun kinderen via de opvoeding willen meegeven. Ouders van vandaag hebben vragen over opvoeding. Die vragen hoeven niet noodzakelijk gezien te worden als een uiting van onzekerheid, dan wel als een intentie om de kinderen en adolescenten zo goed mogelijk op te voeden en daarbij gebruik te maken van de meest recente inzichten. In veel gevallen lossen zij die zelf op. Waar zij steun wensen voor die vragen, zoeken zij die steun in de eerste plaats via het informele sociale netwerk en in mindere mate in het professionele circuit.

1.3. Kansarme groepen hebben het moeilijker om in het kluwen van maatschappelijke ontwikkelingen hun weg te vinden en een visie te ontwikkelen. Om tot een goed opvoedingsklimaat te komen, is een aantal basisvereisten nodig. Werk, een redelijk inkomen, een behoorlijke huisvesting, gezonde voeding, enzovoort, zijn bijvoorbeeld belangrijke elementen. Fundamenteel ijveren kansarme gezinnen ervoor dat hun kinderen het beter zouden hebben dan zij. Vanuit hun geschiedenis hebben ze echter niet geleerd op welke manier ze dit gestalte zullen geven. Ze vinden moeilijker aansluiting bij de reguliere maatschappelijke voorzieningen of ze haken af. Daar spelen allerlei factoren in mee : ze zijn er niet welkom, ze voelen zich "buitenstaanders", ze voelen zich gecontroleerd in plaats van ondersteund, er zijn financiële en culturele drempels.

1.4. Uit wetenschappelijk onderzoek is gebleken dat ouders veel – overigens onvervulde – steunbehoefte hebben onder meer bij gebrek aan een informeel sociaal netwerk. Uit gericht onderzoek blijkt bovendien dat sommige groepen zoals adoptieouders, éénoudergezinnen, kansarmen, meerlingouders een antwoord op specifieke vragen wil-

len hebben en dat het wenselijk is hiervoor een specifiek aanbod uit te werken.

2. Opvoedingsondersteuning : een begrip met vele ladingen

2.1. Opvoedingsondersteuning is gericht op de ondersteuning van het opvoedingsproces. Het gaat om het verbeteren van de opvoedings situatie van kinderen, waarbij ouders en opvoeders het aangrijpingspunt vormen. Het sleutelbegrip bij opvoedingsondersteuning is "empowerment" : versterken van de aanwezige opvoedingscapaciteiten en vergroten van de mondigheid. De gezinnen moeten in staat gesteld worden om zelf problemen aan te pakken en op te lossen. Er mag geen afhankelijkheid van deskundigen gecreëerd worden.

2.2. Maar naast aspecten van opvoedingscompetentie en -attitude van ouders gaat de aandacht ook naar de context waarin opvoeding plaatsvindt en de factoren die de ouder-kindrelatie mee beïnvloeden. Deze factoren raken onder meer aan ruimtelijke ordening en leefbaarheid van de buurt (verpaupering, veiligheid, drugsoverlast, hoge criminaliteit) en gezinssituaties zoals spanning en stress door werkloosheid, ziekte, schulden, relatieproblemen. Onderzoek toont aan dat intensieve programma's die zich ook richten op de context, veelbelovender zijn dan programma's die zich alleen bezighouden met de opvoeding. Het gaat niet alleen om trucjes en vaardigheden, maar ook om het creëren van levensomstandigheden die de risico- en stressfactoren in de omgeving van het gezin minimaliseren en de sociale ondersteuningsfactoren van een gezin maximaliseren.

2.3. Opvoedingsondersteuning maakt deel uit van een ruimer kader van gezinsondersteunende maatregelen die tot doel hebben het welzijn van gezinnen te bevorderen, met aandacht voor opvoeding, verzorging, financiën en huishouden, intieme relaties en arbeid.

3. Opvoedingsondersteuning : aanbod en vraag op verschillende niveaus :

- Opvoedingsondersteuning als verrijking van de opvoeding en van het opvoedingsmilieu (gewone opvoedings situatie) : er hoeft niet al een probleem te zijn voordat men openstaat voor opvoedingsondersteuning. Hier richt men zich

via het formele en informele circuit tot alle ouders en opvoeders met opvoedingsvragen.

- Opvoedingsondersteuning als pedagogische preventie van problematische opvoedings situaties (opvoedingsspanning) : het gaat hier om gerichte acties voor de vroegtijdige onderkenning en ondersteuning van opvoedings- en gedragsproblemen, gericht op risicofactoren waardoor de opvoeding onder spanning komt te staan.
- Opvoedingsondersteuning in het kader van pedagogische hulpverlening (opvoedingscrisis) : geïndividualiseerde begeleiding van het opvoedingsproces waarbij men uithuisplaatsing van het kind tracht te vermijden.

Om een duidelijk onderscheid te maken tussen opvoedingsondersteuning, die vooral op preventief vlak ligt, en hulpverlening, verwijzen we naar de klassieke opdeling tussen primaire, secundaire en tertiaire preventie.

Wij vragen in deze resolutie uitdrukkelijk aandacht voor opvoedingsondersteuning als een preventieve maatregel die zich gradueel richt van de gewone dagelijkse opvoedings situatie en opvoedingspraktijk naar de meer gespannen en enigszins als bedreigend gevoelde opvoedings situaties. Dat impliceert dat ook gerichte acties naar afgebakende doelgroepen in het raam van opvoedingsondersteuning aan bod kunnen komen.

4. Huidige aanbod van opvoedingsondersteuning

Er bestaat in Vlaanderen (en elders) een traditie van initiatieven en maatregelen om de gezinsonvoeding te bevorderen. Het feit dat er nog altijd initiatieven ontstaan en dat van die nieuwe initiatieven ook in toenemende mate gebruik wordt gemaakt, wijst nogmaals op een behoefte aan opvoedingsondersteuning. De overheid heeft ook heel wat organisaties een aanvullende preventieopdracht gegeven in de sectoren algemeen welzijn, bijzondere jeugdbijstand, gehandicaptenzorg, onderwijs en zorgsector. Dat betekent dat een preventiewerker toegevoegd werd aan bestaande organisaties en/of dat extra subsidie gegeven werd voor preventieactiviteiten en gezinseducatieve activiteiten.

Indien men dat aanbod evalueert stelt men vast dat er behoefte is aan :

- een totaalvisie en een langetermijnperspectief ;
- een voldoende uitgebouwd basisaanbod ;
- een vlot toegankelijke, niet-stigmatiserende en oriënterende instap ;
- aansluiting tussen het basisaanbod en intensievere ondersteuningsvormen ;
- het gebruik van conceptuele kaders, en een keuze van methodieken en werkvormen ;
- ondersteuning van vrijwilligers.

Sonja BECQ

VOORSTEL VAN RESOLUTIE

Het Vlaams Parlement,

– gelet op de motie van aanbeveling bij de maatschappelijke beleidsnota Bijzondere Jeugdzorg, aangenomen door het Vlaams Parlement op 31 maart 1999 ;

– gelet op de beleidsnota Welzijn, Gezondheid en Gelijke Kansen van mevrouw Mieke Vogels, Vlaams minister van Welzijn, Gezondheid en Gelijke Kansen aangenomen door het Vlaams Parlement op 15 maart 2000 ;

– overwegende dat

1° het aanbod van de opvoedingsondersteunende initiatieven versnipperd is en dat die een ad-hockarakter hebben ;

2° er behoefte is aan

a) laagdrempelige en kortdurende opvoedingssteun die algemeen toegankelijk is, ook voor specifieke doelgroepen, kansarmen of allochtonen ;

b) een inventaris van de huidige realisaties in verschillende welzijnsdomeinen ;

c) een concept inzake opvoedingsondersteuning met ruimte voor primaire, secundaire en tertiaire preventie ;

d) een integrale benadering en coördinatie tussen de bevoegde departementen ;

e) wetenschappelijk begeleide experimenten vanuit een gecoördineerde benadering (Vlaanderen kent geen enkel evaluatieonderzoek van bestaande opvoedingsondersteunende initiatieven) ;

f) ondersteuning door vrijwilligers (Bij specifieke groepen ouders bestaat grote reserve of weerstand tegen professionele hulp en dienstverlening. Naarmate een steunhulpverlener dichter bij de doelgroep staat en cultuurverschillen kleiner zijn, kan de ingang in de gezinnen gemakkelijker en de steun effectiever zijn) ;

– vraagt de Vlaamse regering

1° te inventariseren en te evalueren wat er op dit moment bestaat aan opvoedingsondersteunende maatregelen ;

2° een kader te creëren voor een gecoördineerd en toegankelijk aanbod aan opvoedingsondersteuning ;

3° voor de uitwerking van dat kader rekening te houden met

a) een naadloze overgang van primaire, secundaire en tertiaire preventie ;

b) versterking van het sociale weefsel ;

c) de ervaring en de know-how van de reeds actieve actoren op het terrein : Kind en Gezin, CLB's, socio-culturele en gezinsorganisaties, jeugdverenigingen, buurtwerking, algemeen welzijnswerk, bijzondere jeugdbijstand, enzovoort ;

d) coördinatie van dit kader vanuit eenzelfde visie, over de verschillende beleidsdepartementen heen ;

4° met het oog op inventaris, evaluatie, coördinatie, uitwerking van een globaal kader en de wetenschappelijke ondersteuning ervan, een coördinatiecél uit te bouwen en financieel te ondersteunen ;

5° een aantal experimenten (verder) uit te werken en wetenschappelijk te begeleiden ;

6° de toelagen en de subsidiëring van de ontmoetings- en vormingsfunctie rond opvoedkundige activiteiten van socio-culturele verenigingen voort te zetten ;

7° een ontwikkelingsinstituut op te richten voor methodiek- en materiaalontwikkeling en verspreiding, vorming en bijscholing, documenten en informatie, praktijkadvies, advies aan het beleid ;

8° voor specifieke doelgroepen, zoals éénoudergezinnen of nieuw samengestelde gezinnen, kansarme gezinnen of allochtonen, een aanvullend aanbod te organiseren dat speci-

fiek aandacht heeft voor hun vragen, hun behoeften en hun ervaringen ;

- 9° financiële stimulansen te geven voor een steunpunt opvoedingsondersteuning of een opvoedingswinkel als een initiatief dat voortvloeit uit samenwerkingsverbanden in of tussen gemeenten. Het gaat om laagdrempelige voorzieningen, waar ouders en andere opvoeders informatie, voorlichting en adviezen kunnen krijgen. Hier kunnen afspraken gemaakt worden voor pedagogische adviesgesprekken, ontwikkelingscreening of kan er voor intensievere hulp doorverwezen worden naar jeugdhulpverlening of geestelijke gezondheidszorg. Voor professionelen inzake opvoedingsondersteuning kunnen er cursussen worden georganiseerd.

Sonja BECQ

Riet VAN CLEUVENBERGEN

Veerle HEEREN

Ingrid VAN KESSEL

Luc MARTENS

Trees MERCKX-VAN GOEY
